

Utbildningsdepartementet

Redovisning av uppdrag om implementering av EU:s resolution om en agenda för vuxnas lärande

Dnr U2016/01473/GV

Sammanfattning

Skolverket har sedan 2012 haft i uppdrag att representera Sverige i arbetet med att implementera den europeiska agendan för vuxnas lärande. Sverige har relativt sett en väl utvecklad vuxenutbildning men det finns samtidigt stora utmaningar i genomförandet av pågående reformer och förändringar. Skolverket har delfinansierat insatser och aktiviteter via EACEA (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) och Erasmus+. Tre programperioder har genomförts 2012–2017 och en fjärde programperiod för 2018–2019 har påbörjats.

Sedan starten 2012 har insatser inom ramen för de tre programperioderna genomförts. Initialt var syftet att öka kunskapen om agendan, därefter hade de olika programperioderna olika inriktningar. Stöd har givits till kommuner för att utveckla arbetet med att söka upp och motivera vuxna med kort tidigare utbildning till studier. En kartlägningsstudie om samverkan kring vuxenutbildning mellan kommuner har genomförts. I den nyligen avslutade programperioden har studie- och yrkesvägledningens roll i valideringsprocessen undersökts och stöd och kompetensutveckling har givits inom validering. Spridning har bland annat skett via den så kallade webbplattformen EPALÉ. Samverkan har skett med andra myndigheter, bland andra Arbetsförmedlingen, Myndigheten för yrkeshögskolan och Universitets- och högskolerådet (UHR) samt Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL).

Inom ramen för innevarande programperiod planerar Skolverket att genomföra ett stort antal regionala dialoger, i syfte att diskutera vuxenutbildning från EU-mål till en regional och lokal kontext, få en bild av i vilken utsträckning den europeiska agendan har implementerats samt att klargöra behov av utvecklingsstöd. De aktiviteter som har genomförts under tidigare programperioder har varit inriktade på utvecklingen i Sverige. Det finns samtidigt behov av att i större utsträckning bevaka vuxenutbildning i andra länder, vilket kan ge inspiration till utveckling i Sverige.

Uppdraget

Skolverket har sedan 2012 i regleringsbrev haft i uppdrag att representera Sverige i arbetet med att implementera den europeiska agenda för vuxnas lärande. Det här är den första redovisningen av uppdraget. Sedan starten 2012 har Skolverket genomfört tre programperioder: EU-agendan 1, 2, och 3. För uppdraget har en nationell koordinator utsetts av Regeringskansliet. Åren 2012 till 2015 hade undervisningsrådet Sara Petersson uppdraget, åren 2015 till 2016 ansvarade undervisningsrådet Geoff Erci och från 2016 är undervisningsrådet Jan Lindblom nationell koordinator. Koordinatorerna har deltagit i två möten per år som organiserats av EACEA (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) i Bryssel.

Bakgrund

Utgångspunkten för uppdraget är EU:s resolution om en europeisk agenda för vuxnas lärande.¹ Resolutionen relaterar till EU-målen 2020 och avser formellt, icke formellt och informellt lärande, både allmänt och yrkesinriktat. En gemensam rapport från rådet och kommissionen om genomförandet av den strategiska ramen för europeiskt samarbete på utbildningsområdet (2020)², Nya prioriteringar för europeiskt samarbete på utbildningsområdet 2015³ samt The New Skills Agenda 2016⁴, har konkretiserat mål och syfte för Skolverkets arbete med agendan.

Vuxnas lärande i Sverige har en relativt väl utbyggd infrastruktur och har kommit långt vad gäller vuxnas möjlighet att kunna delta i det livslånga lärandet, i relation till många andra europeiska länder. Insatserna har därför varit inriktade på implementering av reformer där mål och prioriteringar av den europeiska agendan har stämt väl överens med politiska nationella riktlinjer. Området omfattar allt lärande för vuxna som syftar till sådana effekter som överensstämmer med Europa 2020-strategin, som är en gemensam strategi för tillväxt och sysselsättning. Vuxnas lärande omfattas tydligt av tre av Sveriges fem övergripande nationella mål⁵:

- Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 till år 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa tider utan arbete. Skillnaden i

¹ Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning (2011/C 372/01).

² Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020).

³ New priorities for European cooperation in education and training (2015/C 417/04).

⁴ MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN EN NY KOMPETENSAGENDA FÖR EUROPA Samarbete för att stärka humankapitalet, anställbarheten och konkurrenskraften {SWD(2016) 195 final}.

⁵ <http://www.regeringen.se/sverige-i-eu/europa-2020-strategin/overgripande-mal-och-sveriges-nationella-mal/>

<http://www.regeringen.se/4990fa/contentassets/fae18f6dc9544c3ba09071f7efb1b2ea/sveriges-nationella-reformprogram-2017.pdf>

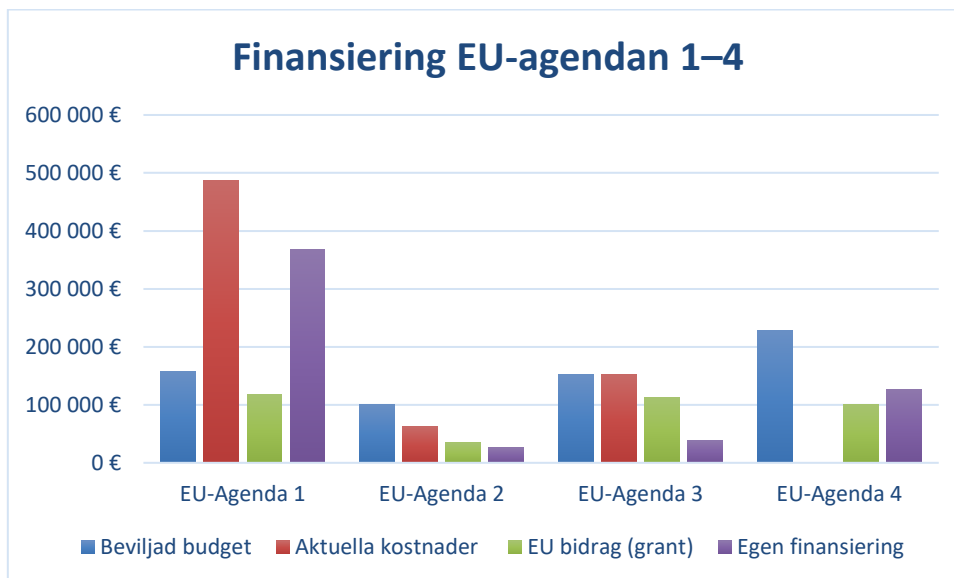
sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

- Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjuk-skrivna till väl under 14 procent 2020.
- Att andelen 18- till 24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara mindre än 7 procent 2020 och att andelen 30- till 34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 45–50 procent 2020.

Det kan anses att Sverige i viss eller stor utsträckning redan har uppfyllt de övergripande målen. Dock finns det mycket stora utmaningar som nationellt kan kopplas till de reformer som genomförs. De tre programperioder som Skolverket har genomfört i syfte att implementera den europeiska agendan för vuxnas lärande sedan 2012 har haft olika karaktär och inriktning. Innehåll och inriktningar på aktiviteter har grundats i att det har funnits stora behov av utveckling. Initialt har fokus varit på behov av informationsinsatser om agendan och de europeiska verktyg som finns tillgängliga samt uppsökande rekrytering till vuxenutbildning. År 2013 identifierades ett stort behov av stöd för regional samverkan för den kommunala vuxenutbildningen och främst för att möta krav och utmaningar i samband med regeringens satsning på gymnasial yrkesutbildning, yrkesvux. Inför ansökan till den tredje programperioden 2015 inriktades arbetet mot behovet av stöd för utveckling av validering.

Projekt finansierat via programmet Erasmus+

Genom EACEA har medverkande länder haft möjlighet att delfinansiera aktiviteter genom att ansöka om projektmedel via Life long Learning Programme och Erasmus+. I diagrammet och tabellen nedan visas Skolverkets finansiering av EU-agendan 1–4.

	EU-Agendan 1	EU-Agendan 2	EU-Agendan 3	EU-Agendan 4
Beviljad budget	158 140 €	100 348 €	151 586 €	228 231 €
Aktuella kostnader	487 259 €	62 610 €	151 586 €	pågår
EU bidrag (grant)	118 605 €	34 623 €	112 800 €	101 000 €
Egen finansiering	368 654 €	26 462 €	38 786 €	127 321 €

Budgeten och andelen som utgör egenfinansiering har varierat över programperioderna, främst beroende på aktiviteternas karaktär. Egenfinansieringen har varit minst 30 procent av den totala budgeten. För EU-agendan 1 översteg den egna finansieringen bidragsdelen. För EU-agendan 2 och 3 har Sverige behövt begära reduktioner av budgeten på grund av oförutsedda förändringar under projektiden.

Nedan redogörs kort för innehåll i och resultat av de tre programperioder som Sverige har genomfört.

Programperiod 1, 2012-01-09 till 2014-08-31

I syfte att nå ut med information om den europeiska agendan för vuxnas lärande och de verktyg som finns för att implementera och integrera den i en nationell kontext har projektet organiserat och genomfört tre mötesplatser och två webinarier. En målsättning har varit att stödja utvecklingen av vuxenutbildning i syfte att fler vuxna med låg kvalifikationsnivå ska kunna nås och erbjudas utbildning. Projektet har skapat möjligheter till det genom att erbjuda kommuner ett forum för att utbyta goda exempel och ge möjlighet till diskussion. Projektet stödjer utvecklingen av hur samverkande kommuner kan organisera vuxenutbildning och förbättra metoder för att i heterogena grupper bättre kunna möta elevers individuella behov. Deltagare från olika kommuner har kunnat utbyta erfarenheter och har haft möjlighet att upprätta nätverk för sitt utvecklingsarbete.

Resultat

- Projektet har nått ut med information via de två webinarier som nämns ovan och via Skolverkets webbplats.
- Cirka 170 verksamma inom vuxenutbildningen, med spridning över landet, har deltagit i de genomförda mötesplatserna.⁶ I utvärderingen av mötesplatserna framhåller deltagarna att de är mycket nöjda med det stöd de har fått för att utveckla genomförandet lokalt. Deltagarna har fått nya kunskaper och nya idéer till att utveckla den uppsökande verksamheten.⁷
- Ett myndighetsnätverk för vuxenutbildning har också skapats på initiativ av UHR och Skolverket.

Programperiod 2, 2014-11-01 till 2015-10-31

Under den andra programperioden syftade projektet till att belysa hur kommuner och olika samhällsfunktioner kan samverka för att underlätta utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser för individer med förgymnasial utbildning och korta vägen till egenförsörjning. Projektet resulterade i en beskrivning och spridning av modeller för samordning av insatser och resurser mellan kommunens vuxenutbildning och andra förvaltningar och verksamheter. Därigenom kan tillgången till och anpassningen av en vuxenutbildning som utgår från korttidsutbildades behov förbättras.

Skolverket uppdrog 2015 åt Oxford Research att genomföra en kartläggningsstudie.⁸ I den beskrivs olika organisatoriska lösningar för att möta vuxnas utbildningsbehov och den visar exempel på hur matchningen mellan individers behov av utbildning och arbetsmarknadens behov av kompetens kan organiseras på ett effektivt sätt. I arbetet analyserades olika samverkansområden: 1. Stöd i övergång till vidarestudier, 2. Etablering på arbetsmarknaden och apl, 3. Kunskaper i svenska språket, 4. Individuella studieplaner, 5. Individens försörjning under studietiden, 6. validering inklusive kompetenskartläggning och 7. Rekrytering och uppsökande verksamhet. Primära målgrupper för kartläggningen var aktörer inom kommunernas vuxenutbildning – dvs. förvaltningschefer och övriga offentliga beslutsfattare inom vuxenutbildning – rektorer, studie- och yrkesvägledare, utvecklingsansvariga och projektledare i kommuner och hos externa utbildningsanordnare. Sekundära målgrupper för kartläggningen var Arbetsförmedlingen och verksamheter inom dess ansvarsområde, Försäkringskassan, socialförvaltningar, stadsdelsförvaltningar, folkhögskolor, intresseorganisationer samt olika projektverksamheter inom utbildning och arbetsmarknad på lokal, regional och nationell nivå.

⁶ <https://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/internationellt/eu-agendan/rekrytering-av-korttidsutbildade-i-fokus-i-nytt-eu-projekt-1.192049>

⁷ https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.223958!/For_en_andra_chans_till_utbildning.pdf

⁸ Samverkan inom vuxenutbildningen – en kartläggningsstudie, Oxford Research (2015).

https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.250538!/EU-agendan_2016_Samverkan_inom_vuxenutbildningen.pdf

Resultat

- Den kartlägningsstudie som nämns ovan är det huvudsakliga resultatet inom denna programperiod. I samband med publiceringen av studien genomfördes ett seminarium där studien presenterades.
- Spridning av studien har gjorts via Skolverkets webbplats. Dessutom har studien spritts via webbplattformen EPALE.
- Information och samverkan har skett med NVL.

Programperiod 3, 2015-11-01 till 2017-10-31

Målet för projektet var i den ursprungliga ansökan att bidra till ett ökat samarbete och förbättrad samordning mellan olika aktörer på valideringsområdet. I samarbete med Myndigheten för yrkeshögskolan planerade projektet att genomföra en målgruppsundersökning av webbplatsen www.valideringsinfo.se samt en kartläggning av aktörer som aktivt arbetar med och informerar om validering i Sverige. I och med att regeringen 2016 beslutade om en ändring av Myndigheten för yrkeshögskolans uppdrag som nationell samordnare för validering beslutades också att webbplatsen www.valideringsinfo.se skulle stängas ned. Därmed saknades förutsättningar att genomföra projektet som det ursprungligen var planerat. Skolverket planerade att finansiera kostnaderna på cirka 400 000 kr för målgruppsundersökningen med medel från Kammarkollegiet. Medlen har inte utnyttjats utan kommer att återbetalas till Kammarkollegiet.

Skolverket begärde under 2016 att få ändra projektplanen. Det innebar en omstart; inriktningen var även fortsättningsvis på validering men nu i stället på hur studie- och yrkesvägledningen stödjer valideringsprocessen inom vuxenutbildningen.

Studie- och yrkesvägledning har i olika sammanhang, både nationellt och internationellt, lyfts fram och betonats som en viktig resurs och central kompetens i arbetet med validering. Projektet bedömer att det är en förutsättning att det stöd som vägledningen kan ge under hela valideringsprocessen fungerar för att validering inom vuxenutbildningen ska kunna ske i någon större omfattning. Studie- och yrkesvägledningens resurser och kompetenser är nödvändiga för rekrytering och identifiering av personer som har behov av validering, genomförande av en inledande kompetenskartläggning, stöd inför en kompetensbedömning, dokumentation av valideringsinsatser samt för upprättande av en individuell studieplan för eventuella kompletterande studier efter en bedömning. Trots vikten av vägledning har det inte gått att finna några dokumenterade undersökningar eller uppföljningar om hur studie- och yrkesvägledning inom vuxenutbildningen samverkar med och stödjer valideringsprocessen.

En enkätundersökning kring hur studie- och yrkesvägledning stödjer valideringsprocessen genomfördes i fem utvalda regioner. Fyra av regionerna – Norrbotten, Västerbotten, Västra Götaland och Skåne – genomförde parallellt ett ESF-projekt kring regionalt yrkesvux. Det innebar att de, genom projektet, aktivt har arbetat med validering. Den femte regionen, Dalarna, har arbetat systematiskt med samverkan kring validering under flera år. Enkäten ställdes till verksamma studie- och

yrkesvägledare inom vuxenutbildningen i de fem regionerna. Svaren ger vid handen att det finns stora förbättringsbehov både vad gäller organisering av validering och samarbetet mellan vägledning och yrkeslärare/bedömare. Eftersom enkäten riktar sig till utvalda regioner, utifrån att de har ett pågående samarbete kring validering, kan urvalet inte betraktas som representativt och resultaten kan därför inte användas för att beskriva läget för hela landet. Det ger dock en indikation på valideringsarbetet i de aktuella regionerna. Skolverkets syfte med studien var dock att kunna använda resultatet i det fortsatta arbetet med att främja validering och det anser myndigheten att det går att göra.

Resultat

- En rapport utifrån den ovan beskrivna enkätstudien om studie- och yrkesvägledningens roll i validering i fem regioner har publicerats.⁹
- En serie workshoppar i ovan nämnda regioner, med inriktning på validering, planerades och genomfördes. Målgruppen var studie- och yrkesvägledare, lärare och rektorer som är verksamma i vuxenutbildningen i den aktuella regionen. Genomförandet gjordes i samverkan med Arbetsförmedlingen och Svenskt näringsliv. Innehållet omfattade en presentation av rapporten Studie- och yrkesvägledningens roll i validering. En introduktion gavs också till Skolverkets webbaserade valideringsutbildning. Dessutom presenterades en modell för att strukturera validering, som arbetats fram inom NVL:s forskarnätverk för validering.
- Under hösten 2017 deltog 200 personer i workshoppar. Skolverket uppfattar att det finns ett stort behov av fortsatta insatser för att stödja lokal och regional utveckling av validering och planerar fortsatta insatser utifrån samma koncept för workshop med inslag av organisation, kvalitetsarbete och utbildning i validering i andra regioner under 2018.
- Under hösten 2017 genomfördes också inom ramen för EU-agendan ett seminarium för myndighetssamverkan om validering. Seminariet blev starten för den myndighetssamverkan som Valideringsdelegationen och Myndigheten för yrkeshögskolan hade tagit initiativ till tidigare under året.
- Spridning av material och information har gjorts via webbplattformen EPALE.
- Information och samverkan har skett med NVL.

EU-agendan 4, 2018–2019

För innevarande programperiod 2017-11-01 till 2019-12-31 avser Skolverket att ha en bredare ansats i uppdraget av implementeringen av den europeiska agendan för vuxnas lärande. Skolverket planerar att genomföra 25 till 30 regionala dialoger i samtliga regioner under 2018 och 2019. Dessa kommer att ha EU-agendan för vuxnas lärande som en inramning för innehållet. Skolverket anser att det ger en bred

⁹ Studie- och yrkesvägledningens roll i validering, Enkätfabriken på uppdrag av Skolverket (2017).

plattform för dialog om frågor och utmaningar för kommunernas vuxenutbildning i Sverige. Fokus är satt på reformer och förändringar som genomförs i landet och som berör kommunernas vuxenutbildning. Kopplingar mellan EU:s mål och reformer och utveckling av vuxenutbildningen i Sverige kan tydliggöras. Ett syfte för denna programperiod är att dialogerna ska generera djupare kunskaper om hur vuxenutbildningen i Sverige fungerar, i relation till pågående reformer och förändringar samt i vilken utsträckning den europeiska agendan för vuxnas lärande har implementerats. Ett annat syfte är att klargöra behov av utvecklingsstöd som finns och som kan komma att uppstå. En fördjupad studie utifrån slutsatser från genomförda regionala dialoger planeras.

Aktiviteter har sedan 2012 varit inriktade på utvecklingen i Sverige. Under innevarande programperiod finns det behov av att titta närmare på vilken inspiration vuxenutbildningen i andra länder kan bidra med för utvecklingen i Sverige. Hittills har vi främst samverkat med och tagit intryck av de nordiska länderna, där det redan finns en utarbetad struktur via NVL. En noggrannare bevakning av andra länders utveckling kring vuxnas lärande och ett bredare deltagande i olika peer learning activities skulle eventuellt kunna ge fler idéer om nationell utveckling. Det är därför viktigt att se uppdraget som en möjlighet att kunna vidga perspektiven som rör vuxenutbildningen och något som genererar kunskap för vidare utveckling.